

Väitöskirja pitkän aikavälin ostovoimapariteetista

RONALD MACDONALD

Professori

University of Strathclyde, Glasgow, UK

Väitöskirjassa tarkasteltu aihepiiri on kiistatta eräs tutkituimmista aihepiireistä nykyisessä soveltavassa makrotaloustieteessä ja kansainvälisessä rahataloudessa. Tutkimuksen intensiivisyys heijastaa kahta seikkaa. Ensinnäkin, viimeisten noin 10 vuoden ajanjaksolla uudet ekonometriset menetelmät ovat lisääntyneet räjähdysnomaisesti ja soveltavat tutkijat ovat olleet innokkaita hyödyntämään näitä menetelmiä eri hypoteesien testaamiseen. Eräs keskeinen hypoteesi avoimen talouden makroteoriassa on hypoteesi ostovoimapariteetista (PPP). Tämä hypoteesi on samalla yksinkertainen, mutta myös voimakas. Sen mukaan missä tahansa maailmalla ostetulla hyödykkeellä tulisi olla pohjimmiltaan sama hinta, kun hinnat on muunnettu samaan valuuttaan. Tämä on niin kutsuttu yhden hinnan laki (LOOP), joka on keskeinen komponentti väitöskirjassa. Olettaen, että yksittäiset hyödykkeet voidaan aggregoida maiden sisällä, on mahdollista siirtyä ostovoimapariteetin käsitteeseen, jonka mukaan hyödykejoukon tai -korin hinnan tulisi olla sama eri maissa, kun hinnat on muunnettu yhteisiksi relevanteilla valuuttakurseilla.

Toiseksi tietämys yhden hinnan lain tai ostovoimapariteetin paikkansapitävyydestä on tärkeää maan kilpailukyvyn näkökulmasta. Tarkastellaan esimerkiksi suomalaista sanomalehtipaperiteollisuutta, jolla on tärkeä osa Juuso *Vatajan* tutkimuksessa. Jos yhden hinnan laki ei pätsisi tällä sektorilla, sillä olisi vakava merkitys kyseisen teollisuuden kilpailukyvyllä, ja mahdollisesti myös kannattavuudelle ja työllisyydelle. Äärimmäisissä tapauksissa on mahdollista, että poikkeamat yhden hinnan laista saattavat johtaa kokonaisten teollisuussektorien häviämiseen. Laajemmin tarkasteltuna, tietämys maan yleisestä kilpailukyvyistä, jota voidaan tarkastella PPP:llä, on tärkeää myös sellaisille makrotaloudellisille muuttujille kuten työttömyysaste ja vaihtotase. Siten tietämys yhden hinnan lain ja PPP:n paikkansa pitävyudesta, tai missä määrin niistä esiintyy poikkeamia (jos ne eivät päde), on tärkeää monille politiikkakäytöksille. Käytännössä lähes kaikki näihin reaalioihin kohdentunut aikaisempi tutkimus on keskittynyt muihin teollisuusmaihin kuin Suomeen. Siten väitöskirjan keskittyminen Suomen hintoihin täyttää tärkeän aukon akateemisessa

kirjallisuudessa ja sillä pitäisi olla huomattavaa mielenkiintoa myös Suomen talouspolitiikan suhteen.

Väitöskirjan toinen kontribuutio koskee ostovoimapariteettia, joka liittyy, kuten edellä mainitsin, yleiseen hintatasoon. Tässä yhteydessä tietämys PPP:n paikkansapitävyydestä on tärkeää arviointinäkökulman takia. Tällä tarkoitan sitä, että politiikantekijät ovat usein kiinnostuneita siitä, onko nykyinen valuuttakurssin arvo tasapainotasollaan. Valuuttojen kelluessa vapaasti, kuten esimerkiksi euro ja punta tänään, ne ovat usein hyvin volatiileja. Euroopan keskuspankki, tai yleisemmin mikä keskuspankki tahansa, saattaa haluta vähentää tätä volatiiliisuutta, mikäli keskuspankin näkemyksen mukaan markkinavoimat liikuttavat valuutan arvoa tasapainosta pois päin. PPP toimii usein ensikäden arviona tasapainovaluuttakurssille ekonomistien pyrkiessä määrittämään valuuttakurssin suhdetta tasapainoonsa. Luonnollisestikin PPP:tä voidaan käyttää tähän tarkoitukseen vain jos se on empiirisesti todennettavissa, ja tässä mielessä väitöskirjassa tehty empiirinen työ on keskeistä pyrittäessä ymmärtämään tasapainovaluuttakurssseja. Toisin sanoen, voidaankin kysyä onko PPP itsessään riittävä mittari tasapainovaluuttakurssille, vai tarvitaanko joitakin laajemmin määriteltyjä mittareita? Väitöskirjan tulisi kyetä antamaan vastauksia tämänkaltaisiin kysymyksiin.

Lopullinen syy, miksi PPP:n tutkiminen on mielestäni myös erittäin tärkeää, on se, että PPP esiintyy keskeisenä komponenttina monissa teoreettisissa makrotaloudellisissa malleissa. Luonnollisestikin sellaiset teoriat ovat arvokkaita vain, jos teorioiden rakennuskomponentit ovat empiirisesti perusteltavissa. Jos näin ei ole, tällöin teorioita on syytä rakentaa uusiksi, millä puolestaan saattaa olla fundamentaaleja seuraamuksia.

Yhteenvetäen: tähän väitöskirjaan sisältyvät tutkimukset ovat kiinnostavia, koska: 1. ne ovat uusia laajemmalle tiedeyhteisölle; 2. ne ovat kiinnostavia politiikkakeskusteluissa Suomen kilpailukyvästä, ja tähän liittyen arvioissa Suomen markan historiallisesta käyttäytymisestä suhteessa tasapainoarvoonsa; ja 3. niillä on yleistä teoreettista mielenkiintoa.

Väitöskirjan tarkempi sisältö on seuraava. Kappale 1 sisältää hyödyllisen yleiskatsauksen yhden hinnan lakiin ja ostovoimapariteettiin liittyviin käsitteisiin. Kappale 2 keskittyy keskeiseen ostovoimapariteettiteorian perusrakennusosaan, nimittäin yhden hinnan lakiin. Hypoteesia testataan joukolle kansainvälisesti kaupattuja hyödykkeitä Horvath-Watsonin yhteis-integroituvuustestillä, jossa teoriasta tunnettua homogeenisuusrajoitetta hyödynnetään suoraan. Analyysin perusteella yhden hinnan laki saa erittäin vahvaa tukea, mikä on tärkeä tulos, sillä se on tuloksena vastakkainen useille jo olemassa oleville empiirisille tuloksille. Kappale 3 keskittyy myös yhden hinnan lakiin, mutta nyt kiinnostuksen kohteena on erityisesti Suomen ja Ruotsin sanomalehtipaperin hintojen välinen relaatio. Kappale perustuu olettamukseen, että tämänkaltaisten hintojen tarkastelu saattaa paljastaa niitä seuraamuksia, joita Suomen liittyminen EMUun saattaa aiheuttaa Ruotsin jäädessä EMUn ulkopuolelle. Ekonometrinen analyysi perustuu kappaleessa 1 käsiteltyyn Johansenin menetelmään, ja keskeiset tulokset ovat: Suomen ja Ruotsin sanomalehtipaperin hintojen välillä vallitsee selvä pitkän aikavälin relaatio, Suomen hinnat sopeutuvat Ruotsin hintoihin, ja sopeutumismopeudet ovat erittäin nopeita. Kappaleessa 4 tarkastellaan uudelleen kappaleessa 2 käsiteltyjä yhden hinnan lain testejä *bootstrapping*-metodologialla, jonka avulla lasketaan testien merkitsevyytasot. Tavoitteena on tarkastella pienten otosten harhaa yhteis-

integroituvuuden testauksessa. Kappaleessa 5 yhden hinnan lain testaus laajennetaan 11:teen Suomen teollisuuden toimialaan ja koko teollisuuden tasolle. Tämä on mielenkiintoinen kappale, koska teollisuuden hinnoille on olemassa vain vähän aiempaa empiiristä työtä, ja koska Johansenin menetelmien soveltamisen lisäksi kappaleessa hyödynnetään yleistettyä impulssi-responsi -analyysiä hintojen dynamiikan ja puoliintumisaikojen analysointiin. Kappaleessa 6 pitkän aikavälin ostovoimapariteettia tutkitaan Suomen ja usean muun maan (yhteensä 14) hintojen välillä. Kuten aiemmissa kappaleissa, Johansenin menetelmät paljastavat huomattavaa evidenssiä yhteisintegroituvuudesta valtaosassa tutkituista tapauksista.

Yhteenvetona, Juuso Vatajan väitöskirja sisältää useita empiirisiä tutkimuksia ostovoimapariteetista ja yhden hinnan laista, erityisenä huomion kohteena Suomi. Sovellutuksissa käytetään keskeisiä moderneja (*State-of-the-Art*) ekonometrisia menetelmiä ja empiirinen työ on tehty huolellisesti. Väitöskirja sisältämistä tuloksista haluan painottaa seuraavia. 1. Erittäin selvä evidenssi pitkän aikavälin yhteisintegroitu-

vuudesta PPP- ja yhden hinnan lain relaatioissa, joista jälkimmäiseen liittyvä evidenssi on erityisen mielenkiintoista, koska tulokset ovat vastakkaisia valtaosaan aikaisempiin tutkimustuloksiin verrattuna. 2. Erittäin nopeat sopeutumisprosessit toteutuvat lineaaristen mallien yhteydessä, kun muut tutkijat ovat kyenneet paljastamaan vastaavia sopeutumisenopeuksia ainoastaan epälineaarisilla malleilla. 3. Bootstrapping-menetelmään liittyvät tulokset ovat mielenkiintoisia ja hyödyllisiä, koska ne osoittavat tavanomaisten testausmenetelmien mahdollisia puutteita. 4. Useimmat näitä relaatioita käsitelleet aiemmat tutkimukset ovat kohdentuneet muihin maihin kuin Suomeen, ja siten suomalaisen aineiston käyttö on perusteltua ja hyödyllistä Suomen talouspolitiikkaan liittyvien näkökulmien kannalta.

Kaiken kaikkiaan, mielestäni kyseessä on erittäin hyvin kirjoitettu väitöskirja, joka muodostaa erittäin hyödyllisen kontribuution PPP-kirjallisuuteen, ja laajemmin kilpailukykyä ja valuuttakurssiarvioita käsittelevään politiikka-keskusteluun.